

Alkoholforbudet.

(Efter et Foredrag i Nationaløkonomisk Forening
d. 19. Marts 1914).

Af

Cand. jur. **C. C. Heilesen.**

- I. Alkoholspørgsmaalets rette Bedømmelse.
 - II. Vor Lovgivnings Stilling til Alkoholspørgsmaalet.
 - III. Alkoholforbudet som Udviklingens Afslutning.
-

Spørgsmaalet om Indførelsen af et Lovforbud mod Produktion, Indførsel og Omsætning af Alkohol, der nu nærmer sig Kredsen af de aktuelle politiske Spørgsmaal, rummer en Række økonomiske, juridiske og andre Problemer og berører Spørgsmaalet om det rette Forhold mellem Individ og Samfund.

Da man opfordrede mig til her i Nationaløkonomisk Forening at indlede en Diskussion om Spørgsmaalet, føjede man imidlertid til, at det, man særligt ønskede af mig, var — som man udtrykte det — en almindelig Redegørelse for, »hvorledes Landet ligger i Forbudsspørgsmaalet«.

I Overensstemmelse hermed vil jeg forsøge at trække Hovedlinierne op uden at tilsigte nogen udtømmende Behandling af noget enkelt af disse mange

interessante økonomiske, juridiske, filosofiske og sociale Spørgsmaal.

Jeg vil — for at blive i Billedet — angive Hovedlinierne i Landets Grænser, dets mest iøjnefaldende Ejendommeligheder, men tilsigter ikke nogen detailleret Kortlægning eller nogen nøjagtig eller udtømmende Beskrivelse.

For at faa det rette Udgangspunkt for en saadan Undersøgelse maa jeg imidlertid dels dvæle ved selve Alkoholspørgsmaalet og dels give et Overblik over vor Lovgivnings Stilling til dette Spørgsmaal i de sidste Aartier.

I.

Alkoholspørgsmaalets rette Bedømmelse.

Spørgsmaalet om Ordningen af Produktion og Udskænkning af og Handel med Alkohol er efter nogles Opfattelse et rent økonomisk, næringsretligt Spørgsmaal. Ganske vist medfører Misbrug af Alkohol højst uhyggelige individuelle og samfundsmæssige Følger, men noget lignende gælder, hævder man, om mange andre Ting, der er Genstand for Produktion og Omsætning. Der er ingen Grund til at give Produktionen og Omsætningen af Alkohol en Stilling, der er principielt forskellig fra den Stilling, man giver Produktion og Omsætning af andre Nærings- og Nydelsesmidler.

Imidlertid har dog de nævnte uhyggelige Følger af Alkoholnydelsen medført, at man i den senere Tid skænker Alkoholspørgsmaalet en særlig Opmærksomhed og de fleste Steder har gjort det til Genstand for en særlig Lovgivning.

Denne Lovgivning hviler i Reglen paa den Betragtning, at Alkoholspørgsmaalet netop ikke er et blot økonomisk-næringsretligt Spørgsmaal, men ogsaa et socialt Problem. Det vil sige et Spørgsmaal, hvis rette Løsning har en særlig samfundsmæssig Interesse; den særlige Interesse nemlig, at Alkoholforbruget set fra Samfundets Synspunkt i stort Omfang skaber Fattigdom, foraarsager Forbrydelser, Sygdom, Ulykke, tidlig Død, formindsket Erhvervsevne, ofte lader Børnene og de unge vokse op i Omgivelser, der prædestinerer dem til Elendighed, kort sagt har alle de Virkninger, som et Samfund, der stræber fremad mod de bedst mulige økonomiske og sociale Levevilkaar for saa mange som muligt, maa ønske at bekæmpe og om muligt udrydde fuldstændigt.

Det er dette samfundsmæssige Moment, der giver Alkoholspørgsmaalet dets særegne Karakter.

For en rigtig Bedømmelse af Alkoholspørgsmaalets Betydning og derigennem ogsaa for en rigtig Vurdering af de Midler, der søges anvendte til dets Løsning, maa det derfor blive af den største Interesse, hvor omfattende, hvor betydningsfulde disse Virkninger er.

Hvor sikkert nu end disse Virkninger kendes fra Dagliglivets Erfaring, maa det indrømmes, at det er vanskeligt at give et fuldt nøjagtigt og paalideligt Billede af deres samfundsmæssige Betydning.

Det er vanskeligt, for ikke at sige umuligt, at isolere Aarsagerne, virkelig at give Kejseren, hvad Kejserens er.

Det bedste og mest paalidelige samlede Billede af disse Virkninger Omfang har man imidlertid utvivl-

somt i en Betænkning, afgivet i 1907 af den saakaldte Ædruelighedskommission, der nedsattes i 1903.

»I Tiden fra 1. Oktober 1903 til 30. September 1904«, hedder det her (pag. 8), »blev der straffet 4741 Mænd for Forbrydelser, Betleri, Løsgængereri og grove Politiforseelser. Af disse var 2039 drikfældige, 1945 ikke drikfældige, medens Forholdet for 757 var uoplyst eller tvivlsomt. Af 506 straffede Kvinder var 62 drikfældige, 415 ikke drikfældige, medens Forholdet for 29 var uoplyst«.

Af 2039 drikfældige Mænd havde 1506 og af de ikke drikfældige endvidere 453 begaaet deres Forbrydelse under Alkoholpaavirkning, og saa har man endda kun medtaget de ganske umiskendelige Tilfælde, saaledes at Antallet sikkert i Virkeligheden er større.

Gaar man ud fra, at de 757 mandlige Forbrydere, om hvilket intet er oplyst om Drikfældigheden, fordeler sig mellem drikfældige og ikke drikfældige i samme Forhold som de Forbrydelser, hvorom Oplysninger foreligger, viser det sig, at 51,2 % eller over Halvdelen af de mandlige Forbrydere er kroniske Alkoholister.

I Bilagene til Kommissionsbetænkningen (pag. 351) samles den nøje Forbindelse, der er mellem Alkohol og Forbrydelse, i følgende Udtalelse: »Halvdelen af alle Forbrydere er drikfældige, af Resten begaas en Fjerdedel Forbrydelsen under Paavirkning af Alkohol, og to Trediede af de mere end een Gang straffede er kroniske Alkoholister, af Recidivisterne over 40 Aar endog de ni Tiendedele«.

Nu kan det ganske vist i nogle Tilfælde være tvivlsomt, om det er Drik, der fører til Forbrydelse,

e ler Forbrydelse, der fører til Drukkenskab, »men«, siger Kommissionsbetænkningen (pag. 9), »det maa erindres, at den under Forbryderlivet paadragne Drikfældighed oftest bliver en Hindring for at komme bort fra Forbryderbanen igen og altsaa i Virkeligheden derved bliver medvirkende Aarsag til det fortsatte Forbryderliv; og desuden udtømmer den nævnte Statistik langt fra Alkoholens Indflydelse paa Kriminaliteten. Ingen Statistik er nemlig for Tiden i Stand til at oplyse de Aarsager til Forbrydelse, som beror paa Degeneration som Følge af alkoholisk Afstamning, forsømt Opdragelse paa Grund af Drikfældighed i Hjemmet, Forstyrrelse i Erhvervet paa Grund af Svir, moralsk Smitte fra Svirelag, som Forbryderen søger, de Fristelser til Forbrydelser, som Offerets berusede Tilstand giver Anledning til, den Prostitution af Kvinder, som er indført gennem Alkoholpaavirkning o. s. v.«.

En særlig Interesse knytter der sig til det Omfang, i hvilket Forbrydelserne blev begaaede under Paa- virkning af Alkohol.

Herom opstiller Kommissionsbilagene (pag. 347) følgende Skema:

Af 100 straffede begik Forbrydelsen under Be- ruselse:

	Drikfældige	Ikke Drikfældige
Krænkelse af Ejendomsretten	77,1 ⁰ / ₁₀	14,6 ⁰ / ₁₀
Sædelighedsforbrydelse	84,6 —	16,2 —
Voldsforbrydelse	96,8 —	61,3 —
Forbrydelse mod offentlig Myndighed . . .	94,7 —	66,7 —
Andre Forbrydelser	67,3 —	12,2 —
Betleri eller Løsgængereri	80,7 —	22,5 —
Politiforseelser, forbundet med voldelig Adfærd	100,0 —	81,6 —
Ialt . . .	81,9 ⁰ / ₁₀	24,1 ⁰ / ₁₀

Det ses heraf, at $\frac{4}{5}$ af de drikfældige og omtrent $\frac{1}{4}$ af de ikke drikfældige Forbrydere i Gerningsøjeblikket var paavirkede af Alkohol. Vækker ikke i det hele taget disse Tal en stærk Formodning om, at det netop er Rusen, der i første Række fører Forbrydelsen med sig?

Om Fattigunderstøttelse, med Hensyn til hvilken Drikfældighed var Trangsarsag, giver Kommissionsbetænkningen (pag. 6) følgende Oplysninger, jfr. Bilagene pag. 400—404, Statistiske Meddelelser 4. R. 18. B., 2. Hæfte.

I 1901 blev understøttet af Fattigvæsenet:

24615 Mænd,
 2080 Mandspersoner under 18 Aar.
 23087 Kvinder,
 42116 Børn,
 10017 Kvinder, hørende til ovennævntes Husstand.

Af de 24615 Mænd angives for 4191 eller 17% Drikfældighed at være Trangsarsag, af de 23087 Kvinder gælder dette for de 220's Vedkommende. Den samlede Udgift hertil var 531544 Kr. eller henimod en Tiendedel af den samlede Fattigunderstøttelse i 1901, der ialt udgjorde 6,164512 Kr.

»Men«, fortsætter Betænkningen (pag. 7), »dette udtømmer ingenlunde Forholdet. Man skal saaledes henvise til, at af de ovennævnte 2080 Mænd under 18 Aar er 1343 hjælpne direkte paa Grund af Forsørgerens Rømning og 668 paa Grund af hans Død, og Drikfældighed maa antages ogsaa her at spille en fremtrædende Rolle, og om de 23087 Kvinder, af hvilke 17% er komne under Fattigvæsenet paa Grund af Forsørgerens Død og 9% paa Grund af hans Rømning,

kan en lignende Bemærkning gøres. Og ingen Statistik er i hvert Fald for Tiden i Stand til at maale, i hvilken Grad Fattigunderstøttelse er hidført ved Erhvervsudygtighed som Følge af alkoholisk Afstamning, slet Opdragelse i drikfældige Hjem, Ulykkestilfælde som Følge af Svir, Forstyrrelse i Erhvervet, Tab af Plads o. s. v. som Følge om ikke af Drikfældighed, saa dog af Tilbøjelighed til Svir.

Lignende Bemærkninger om at Statistikens Tal er Minimumstal, der giver et for lyst Billede af de virkelige Forhold, knytter Ædruelighedskommissionen fremdeles til sine Oplysninger om, at 43,2 % af de mandlige Selvmordere var drikfældige (pag. 7), at egen Drikfældighed sandsynligvis har været Hovedaarsag eller medvirkende Aarsag hos 29 % af de paa danske Sindssygeanstalter i 1899—1903 indlagte Mænd (491 af 1694, pag. 9), og hertil kommer saa Alkoholnydelsens Indflydelse paa Ulykkestilfælde, Sygdom, Død, Afkommets Degeneration o. s. v.

En interessant Undersøgelse foretog Kommissionen saaledes for at danne sig et Skøn over Forholdet mellem Alkoholisme og Dødelighed. Det anerkendes af alle, at man i saa Henseende ikke kan stole paa de almindelige Dødsattester, der er halvt offentlige Dokumenter, som af Lægen overleveres den afdødes Familie, benyttes af Præsten, Livsforsikrings-selskaber etc. Derfor udsendte man i Slutningen af 1904 til alle Landets Læger et rubriceret Skema med Anmodning om paa dette at opføre hvert enkelt Tilfælde, for hvilket der i 1905 blev udstedt Dødsattest i privat Praksis og paa Sygehus og Hospital. Undersøgelsens Resultat giver ikke noget fuldt paalideligt

Billede af Drikfældighedens Indflydelse paa Dødeligheden, dels fordi Ligsyn paa Landet som bekendt i overvejende Grad foretages af Ligsynsmænd, og dels fordi en Mængde Læger vægrede sig ved at udfylde Skemaerne. Navnlig var dette Tilfældet i København, hvor der kun indsendtes Skema af 153 af Hovedstadens ca. 400 daværende praktiserende Læger. Derfor kom der kun til at foreligge Oplysning om ca. 2800 Dødsfald, medens der i Virkeligheden i Løbet af 1905 var indtruffet 6908 Dødsfald i København. Særligt uheldigt var det, at der savnedes Oplysninger fra flere Hospitalsafdelinger, deriblandt Kommunehospitalets 6. Afdeling, hvor der indtræffer et forholdsvis betydeligt Antal Alkohol dødsfald. Ved Bearbejdelsen af de indkomne Skemaer har man udskudt Aldersklasserne under 15 Aar. Herefter forelæa der Oplysning om 4390 Mænd og 4280 Kvinder over 15 Aar eller lidt over $\frac{1}{3}$ af alle de døde over 15 Aar. Procenttallene af Dødsfald, hvor Misbrug af Spiritus var Hovedårsag eller medvirkende Årsag til Dødens Indtræden, var for¹⁾:

	Mænd	Kvinder
København og Frederiksberg	29,5 $\frac{0}{10}$	5,1 $\frac{0}{10}$
Øvrige Købstæder og Handelspladser	22,6 —	2,8 —
Landdistrikterne	20,0 —	1,8 —
Hele Landet	22,8 $\frac{0}{10}$	2,9 $\frac{0}{10}$

Antallet af Drikfældighedsdødsfald i Procent af det samlede Antal Dødsfald i de enkelte Aldersklasser og for Landet som Helhed fremgaar af følgende Oversigt:

	Mænd	Kvinder
15—20 Aar	1,6 $\frac{0}{10}$	0,9 $\frac{0}{10}$
20—25 —	3,1 —	1,1 —
25—30 —	15,8 —	1,0 —

¹⁾ Bil. til Ædruelighedsk, Betækn. pag. 436.

	Mænd	Kvinder
30—35 —	17,2 ⁰ / ₁₀	2,6 ⁰ / ₁₀
35—40 —	34,8 —	3,4 —
40—45 —	31,1 —	3,1 —
45—50 —	37,7 —	5,9 —
50—55 —	38,7 —	5,5 —
55—60 —	31,1 —	4,0 —
60—65 —	32,9 —	3,1 —
65—70 —	26,6 —	4,0 —
70—75 —	21,7 —	4,1 —
75—80 —	14,9 —	2,6 —
80—85 —	11,2 —	0,9 —
85 Aar og derover.....	6,9 —	1,0 —
Ialt...	22,8 ⁰ / ₁₀	2,9 ⁰ / ₁₀

Det vil heraf ses, at Alkoholen navnlig i Alderen fra 35—65 spiller en i Forhold til disse Aars Betydning for en Mands Virksomhed overordentlig betænkelig Rolle som Dødsarsag¹⁾.

Naturligvis maa det erkendes, at Begrebet »medvirkende Aarsag«, der er inddraget under Undersøgelsen, er et Skønsbegreb, og at hele Undersøgelsen er af skønsmæssig Natur.

Men paa den anden Side giver jo Undersøgelsen det rent ud forfærdende Resultat, at Alkohol spiller en Rolle som Dødsarsag ved ca. $\frac{1}{4}$ af alle voksne Mænds Død i Danmark. Antager man, at der aarligt her i Landet dør 12—13000 Mænd over 15 Aar²⁾, vil det sige, at Alkohol for ca. 3000 Mænd over 15 Aar er Hovedarsag eller medvirkende Aarsag til Dødens Indtræden. Selv om Tallet var betydeligt mindre, vilde det unægteligt have Krav paa Opmærksomhed.

¹⁾ Der dør i disse Aldersklasser aarligt ca. 5000 Mænd, jfr. Statistisk Aarbog 1913 p. 16.

²⁾ For 1911 var Antallet 12842, jfr. Statistisk Aarbog 1913, p. 16.

Gør man nu i det hele taget Forsøg paa at forestille sig, hvilken Sum af Lidelser og Elendighed, hvilken Hindring for materielle og kulturelle Fremskridt, hvilket Spild af Værdier, af Evner og Kræfter, der ligger bag disse Tal, nødes man til at erkende, at Alkoholspørgsmaalet er et Spørgsmaal, der berører Samfundets Livsinteresser. Dette Rids, som Tiden ikke tillader at gøre fuldstændigere, skønt det f. Eks. slet ikke giver nogen Antydning af Sammenhængen mellem Alkoholnydelsen og Kønssygdommenes Udbredelse, turde vise, at Alkoholspørgsmaalet bør opfattes ikke som et økonomisk, næringsretligt Spørgsmaal, men i første Række som et socialt Problem, hvis Løsning vil være til uvurderlig Gavn for Tusinder af Individier og derigennem af den største Betydning for Samfundets Sundhed, for dets Livskraft, Udviklings- og Fremskridtsevne.

II.

Vor Lovgivnings Stilling til Alkoholspørgsmaalet.

Ved Midten af det 19de Aarhundrede brød med den politiske Frihed i vort Forfatningsliv Næringsfriheden igennem som den herskende Grundsætning for vort Næringslivs retlige Ordning.

Med stor Iver og i hurtigt Tempo søgte man ved Næringsloven af 29. December 1857 virkeliggjort Løftet i Grundloven af ⁵/₆ 1849 § 88 om, at alle Indskrænkninger i den frie og lige Adgang til Erhverv skulde fjernes ad Lovens Vej. Man havde foreløbigt kun i meget ringe Grad Blik for, at Næringsfrihedens, den frie Konkurrences stærkt inciterende Princip havde sine

Undtagelser, sin naturlige Begrænsning. Derfor var man ogsaa tilbøjelig til at overse, at Junigrundloven selv i § 88 havde tilføjet, at de Indskrænkninger i den frie og lige Adgang til Erhverv skulde opretholdes, som er begrundede i det almene Vel. Og hele denne Betragtningssmaaade kom ogsaa delvist til at præge Reglerne om Handel med og Udskænkning af Alkohol, der blev optagne i Næringsloven af 1857.

I det Forslag til Næringslov, A. F. Krieger som Indenrigsminister forelagde, var der ganske vist taget et vist Hensyn til Almenvellets Krav, til hele den sociale Side af Alkoholspørgsmaalet. Der fandtes saaledes i § 57 for Købstædernes Vedkommende en Bestemmelse om, at hvert Steds Kommunalbestyrelse skulde være berettiget til at standse med Meddelelse af Værtshusholderborgerskaber, »naar saadant antages stemmende med det almindelige Tarv«, og paa Landet krævede hans Forslag kongelig Bevilling saavel til Krohold som til Brændevinshandel¹⁾. Og ogsaa Forhandlingerne om Næringsloven viser, at adskillige baade paa Rigsdagen og udenfor denne havde Forstaaelsen af den Samfundsinteresse, der knytter sig til den retlige Ordning af disse Forhold.²⁾ Paa den anden Side kommer ogsaa den Betragtning til Orde, at dette Spørgsmaal er en ren økonomisk-næringsretlig Sag, der maa løses efter almindelige økonomiske og næringsretlige Grundsætninger. Hertil føjer J. A. Hansen, som vi snart skal se, et Moment, der ikke sjældent træffes

1) Rigsdagstidende 9—10 Session, 1857—58, Tillæg A, Sp. 329—331.

2) Henvisningerne i Folketingstidende 9 Session 1857, Sagregister pag. XXXI—XXXII.

senere i politiske Partiers Stilling til Alkoholspørgsmaalet.

Under Udvalgsforhandlingerne var Krieger modstræbende gaaet med til at undlade at »gøre nogen absolut Indsigelse« mod Udeladelse af Udkastets Regel om at hver Købstads Kommunalbestyrelse skulde være berettiget til at standse med Meddelelse af Værtshusholderborgerskaber, naar det maatte antages stemmende med »det almindelige Tarv«¹⁾. Dermed har han aabenbart med stor Energi fastholdt Lovforslagets Regler om Ordningen paa Landet, thi herom siger J. A. Hansen i Folketingsudvalgets Betænkning²⁾: »Endelig gaar Udkastet i én Retning, nemlig med Hensyn til Brændevinshandel og Udskænkning i en med dets øvrige Bestemmelser aldeles modsat Retning. Det viser en Mistænksomhed og Mistillid til Statsborgernes moralske Karakterstyrke, der i højeste Grad maa overraske hver den, der virkelig kender Danmarks Befolkning. Det søger med Hensyn til Adgangen til at erholde Brændevin at gøre Indenrigsministeren til Værge eller Formyndet for Landets Borgere. Jeg anser denne Mistro for aldeles ubegrundet, som krænkende for Befolkningen og skadelig i flere Henseender, men da Indenrigsministeren bestemt har erklæret for Udvalget, at han ikke vil opgive sit Formynderskab i denne Retning for Landet, foreslaar jeg . . .«.

Indenrigsministeren erklærede, at han ikke vilde være med til at skabe »Frihed til at strø Brændevin«, og det nyttede ikke J. A. Hansen at fremhæve, at det efter hans Mening »er et landøkonomisk Spørgsmaal,

¹⁾ Folketingstidende 9. Session 1857, Sp. 1479.

²⁾ Rigsdagstidende 9. Session 1857, Tillæg B Sp. 136.

om Brændevinsbrænden som Næringsdrift er at anse for en Udvikling til det gode¹⁾.

Resultatet af denne Brydning mellem almindelige økonomiske Betragtninger paa den ene Side og paa den anden Side det samfundsmæssige Hensyn, blev Næringslovens Regler om, at Beværternæring paa Landet var betinget af en gennem Indenrigsministeriet udfærdiget kongelig Bevilling (Næringslovens § 59), i Købstæderne derimod Genstand for fri Udøvelse af enhver, der tog Borgerskab (§ 58). For Handel med stærke Drikke gjaldt de almindelige Regler for Erhvervelse af Næringsadkomst. Brændevinshandel paa Landet var dog foruden af Næringsbevis betinget af kongelig Bevilling (§ 56), og paa Brændevinshandel blev der lagt en særlig Afgift (§ 72).

Udviklingen skulde imidlertid snart give Krieger og de andre Ret i deres Betænkeligheder ved den frie Adgang til at udskænke stærke Drikke i Købstæderne. Det almenes Interesse i dette Spørgsmaals Ordning, hele den sociale Side af Alkoholspørgsmaalet gjorde sig snart gældende gennem indhøstede praktiske Erfaringer. Allerede tidligt foreligger der herom et ganske officielt Vidnesbyrd. Den 12. Juli 1870 blev der nemlig nedsat en Kommission »til Undersøgelse og Overvejelse af, hvorledes der gennem en Omordning og Udvikling af de Provinskøbstæderne og Handelspladserne i Kongeriget vedrørende Forhold maatte kunne raades Bod paa de mindre gunstige Vilkaar, hvorunder navnlig den næringsdrivende Befolkning i disse for en Del er stillet, samt til at fremkomme med et paa de ind-

¹⁾ Folketingstidende 1857, Sp. 1467.

vundne Resultater bygget Forslag til de Foranstaltninger, der ved Lovgivningsmagts og Administrationens Bistand i saa Henseende maatte kunne træffes«.

en Betænkning, afgivet af denne saakaldte Købstadskommission den 6. September 1871, hedder det herom følgende (pag. 7): »I Almindelighed lide vore Købstæder under et uforholdsmæssig stort og, som det viser sig, stadig stigende Antal Værtshusholdere. Af disse var der saaledes i Købstæderne i 1840 585, i 1850 795, i 1860 1490 og i 1870 1944. Købstædernes Indbyggertal var i 1840 139243, i 1870 236299, og medens der saaledes i 1840 var en Værtshusholder for hver 238 Indbyggere, er der nu en Værtshusholder for hver 122 Indbyggere. Dette Forhold har ikke kunnet andet end i høj Grad bidrage til at fremkalde Armod og Usædelighed. Personer, som foretrække Uvirksomhed for Arbejde og intet andet vide at gribe til for at kunne hendrive deres Tid i Lediggang, vælge let den Udvej at tage Borgerskab som Værtshusholder, og den store Mængde, der søger denne Udvej, har da til Følge, at Arbejderne paa mange Maader bliver fristede til at tilsætte deres Fortjeneste paa Værtshusene«. Kommissionen foreslaar derfor enstemmigt, at der gives Byraadene Bemyndigelse til med Indenrigsministeriets Samtykke at fastsætte en bestemt Begrænsning for det Antal Borgerskaber paa Værtshushold, der kan meddeles i hver Købstad, jfr. Kriegers ovenfor omtalte Forslag til Næringsloven af 1857.

Under Forhandlingerne om det Forslag den daværende Indenrigsminister Fønnesbech i Tilslutning hertil forelagde Rigsdagssamlingen 1872—73, udtalte daværende Landstingsmand, Byfoged Oxenbøll bl. a.:

»Jeg kan ikke lade være at henlede Opmærksomheden paa andet Stykke i § 10, hvorefter Byraadene have Ret til at 'gøre Indskrænkning i Værtshushold i Købstæderne. Det er efter min Mening en særdeles hensigtsmæssig Bestemmelse, den ærede Minister der har optaget, fordi Værtshushold i Købstæderne tiltage i en enorm Grad, ja i de smaa Købstæder er det snart saaledes, at de halve Huse er Værtshuse, og saa bliver den anden Halvdel vel snart Fattighuse¹⁾. Andre Rigsdagsmænd tiltraadte Tanken i denne skarpe Udtalelse, og Forslagets Bestemmelser blev optagne i § 9 i Loven om Forandring i og Tillæg til Næringsloven Nr. 73, 23. Maj 1873. I Henhold hertil udfærdigedes der efterhaanden Beværtervedtægter i samtlige danske Byer med Undtagelse af: Kolding, Nyborg, Kallundborg, Lemvig, Allinge, Sandvig, Kerteminde, Bogense, Stubbekøbing, Frederiksværk, Ærøskøbing og Aakirkeby²⁾. Denne Byraadenes Ret til at sætte Grænser for Beværtingernes Antal omfattede imidlertid kun de i Næringslovens § 58 omhandlede Borgerskaber paa Værtshushold, ikke de i § 59 omtalte Gæstgiverborgerskaber, jfr. Lov Nr. 73 ^{23/5} 1873 § 9. Disse sidste var der derfor fri Adgang til at erholde, og da fremdeles Højesteret ved en Dom af 1881³⁾ havde antaget, at Gæstgiverborgerskaberne gav Adgang til, at beværte ikke blot boende Gæster, men alle og enhver, tabte de begrænsende Regler i Loven af 1873 en stor Del af deres praktiske Betydning.

¹⁾ Landstingstidende 1872—73, Sp. 79.

²⁾ Bilag til Ædruelighedskommissionens Betænkning pag. 457.

³⁾ U. f. R. 1881 pag. 470.

Følgende Tabeller over Udsalgs- og Udskænk-
ningssteder her i Landet d. 1. Januar 1905 vil illu-
stere dette. (Se Side 225).

Med Hensyn til Udskækningssteder (Hotel-
ler, Gæstgiverier, Beværtninger) alene var Forholdet
følgende¹⁾:

	Antal Udskænk- nings- steder	Antal Indbyggere pr. Udskænk- ningssted
København	1307	300
Frederiksberg	125	610
Øvrige Købstæder og Handelspl. .	2228	216
Landdistrikterne	954	1562
Hele Landet...	4614	531

Der kunde være adskillige Bemærkninger at gøre
om disse Tal, men jeg skal indskrænke mig til at no-
tere. at selv om de i alt Fald for Udskækningssteder-
nes Vedkommende betyder Fremskridt i Forhold til
det Billede, vi faar gennem Købstadskommissionens
Betænkning, saa turde der være Enighed om, at An-
tallet af Udsalgs- og Udskækningssteder for berusende
Drikke i hvert Fald kan formindskes betydeligt uden
Skade.

I Tiden efter 1873 er der da ogsaa gjort forskel-
lige Forsøg paa at reformere vor Lovgivnings Regler
om disse Forhold²⁾, men det eneste, der opnaede
Lovskraft, var det ved midlertidig Lov Nr. 121 af 20.
April 1906 (senere forlænget) gennemførte Forbud mod,
at nye Gæstgivere beværtede andre end boende Gæster.

Allerede før denne Lovs Emanation var imidlertid den
oftere nævnte Ædruelighedskommission blevet nedsat.

¹⁾ Bilag pag. 406.

²⁾ Se Ædruelighedskommissionens Betænkning pag. 79—80.

	Almindelige Udsalgssteder af berusende Drikke (herunder bayersk Øl)		Forbrugsforeninger og lign., der uddeler berusende Drikke til deres Medlemmer	Hoteller og Gæstgiverier	Bevertinger (Værtshushold og Restauranter)	Ialt
	i Forbindelse med anden Handel	uden Forbindelse med anden Handel				
København.....	3733	246	10	498	809	5296
Frederiksberg.....	273	13	1	68	57	412
Øvrige Købstæder og Handelspladser.	3314	330	23	1188	1040	5895
Byerne ialt....	7320	589	34	1754	1906	11603
Øernes Landdistrikter.....	1624	84	509	284	111	2612
Jyllands Landdistrikter.....	1628	135	310	416	143	2632
Landdistrikter ialt...	3252	219	819	700	254	5244
Hele Landet...	10572	808	853	2454	2160	16847

225

Dennes i 1907 afgivne Betænkning var bl. a. ledsaget af et Lovforslag, der forsigtigt byggede videre paa den bestaaende Ordning. Det bestemmes saaledes i Forslagets § 6, at der efter Lovens Ikrafttræden ikke skal kunne meddeles Bevilling til Udskænkning af stærke Drikke i Købstæder med over 10000 Indbyggere, naar Beværtningernes Antal er større i Forhold til Folkemængden end 1 til 400, og i mindre Købstæder ikke, naar Antallet er større end 1 til 300, og indenfor denne Grænse overlades Antallets Fastsættelse til Kommunalbestyrelsen, saaledes at det paa Forhaand kan fikseres ved en af Indenrigsministeriet stadfæstet Vedtægt, altsaa et Princip, der nøje svarer til Princippet i Loven af 1873. For Landets Vedkommende gjordes Meddelelse af saavel Udskænkings- som Handelsrettigheder afhængig af en i fem Aar bindende Afstemning blandt vedkommende Kommunes 25aarige Mænd og Kvinder, saaledes at Afstemningen var bindende for Bevillingsmyndigheden, naar Nejstemme var afgivet af to Trediele af de efter Listen stemmeberettigede (§§ 12—15, § 35 ff.). Ogsaa i saa Henseende bygger Forslaget paa de bestaaende Forhold. I Landkommunalloven 6. Juli 1867 § 31 bestemmes det nemlig, at Sogneraadets Betænkning skal indhentes over Meddelelse af Bevillinger i Henhold til Næringsloven, uden at der ganske vist er foreskrevet noget om, at Erklæringen skal følges. Denne Bestemmelse havde foranlediget et nordjysk Sogneraad til allerede før Afgivelsen af Ædruelighedskommissionens Betænkning, nemlig d. 16. Januar 1907, at foranstalte en Kommuneafstemning, af hvis Udfald Sogneraadet gjorde sin Erklæring afhængig. Ved Cirkulærer af 5. Januar og

15. Marts 1910 anerkendtes dette kommunale Selvstyreprincip af Indenrigsministeriet, naar der afgaves modstridende Erklæringer af Sogneraad og Amtsraad.

Men skønt Ædruelighedskommissionens Forslag saaledes kun var en meget forsigtig legal Fiksering af de allerede bestaaende Tilstande, mødte det i Rigsdagen saa megen Modstand, at det trods Forelæggelse i hver Samling siden 1907—08 først lykkedes i væsentlig ændret Skikkelse at føre det igennem i Samlingen 1911—12.

Resultatet blev herefter L. Nr. 104 ^{10/5} 1912 om Beværtning og Gæstgiveri samt om Handel med stærke Drikke, der indeholder de nugældende Regler om disse Forhold.

Antallet af Beværtninger med Ret til Udsenkning af stærke Drikke (se herom Lovens § 3) skal herefter i alle Købstæder fastsættes ved en af Kommunalbestyrelsen udarbejdet, af Indenrigsministeriet stadfæstet Vedtægt, og der maa som Regel ikke være flere end 1 for hver 350 Indbyggere (§ 13). Kun 6 Byer tilfredsstiller denne Regel, medens de øvrige har for mange, enkelte endog 2—3 Gange for mange, saaledes at der efterhaanden maa finde en gradvis Indskrænkning af Antallet Sted.

Paa Landet gives Bevillingerne af Amtsraadet efter Sogneraadets Indstilling, saaledes at Beværterbevilling overhovedet ikke kan gives mod Sogneraadets Protest, medens Afgørelsen i Tilfælde af Uenighed mellem de to Raad om en Gæstgiverbevilling træffes af Indenrigsministeriet (§§ 16 og 19). Baade paa Landet og i Byerne kan de kommunale Raad ved en af Indenrigsministeriet stadfæstet Vedtægt bestemme,

at Bevillinger kun maa gives for et vist Aaremaal, ikke for Bevillingshavernes Livstid (§ 10). Endvidere er der givet de kommunale Raad Medbestemmelsesret angaaende en Række andre Spørgsmaal, saaledes angaaende Alkoholhandel paa Landet (§ 27), Lukketid (§ 29), Lavalder (§ 32)¹⁾.

III.

Det fuldstændige Forbud som Afslutningen paa den skitserede Udvikling.

Den foregaaende Udvikling om Alkoholspørgsmaalets Natur og Lovgivningens Stilling til dette Spørgsmaal er en nødvendig Forudsætning for en rigtig Bedømmelse af Bestræbelserne for at naa frem til et fuldstændigt Forbud mod Indførsel, Fabrikation og Omsætning af Alkohol her i Landet. I Afholdsorganisationernes Andragende om Nedsættelse af en Kommission til at undersøge dette Spørgsmaal, angives da ogsaa Kommissionens Opgaver paa følgende Maade:

»1) først og fremmest at foretage en indgaaende Undersøgelse af, hvorledes Lov 104 ^{10/6} 1912 om Beværtning og Gæstgiveri samt om Handel med stærke Drikke har virket, samt paa Grundlag af denne Undersøgelse og det indsamlede Materiale at fremsætte de Forslag til Ændringer og nye Regler, som maatte være paakrævede ved Lovens Revision i Rigsdagssamlingen 1916—17.

2) som en Fortsættelse af disse Undersøgelser og Overvejelser at undersøge og alsidigt belyse Spørgsmaalet om, paa hvilken Maade og ved hvilke Midler Stat og Kommune videre kan og bør støtte Bestræbelserne for at naa frem til et fuldstændigt Forbud mod Tilvirkning, Indførsel og Salg af alle stærke Drikke«.

Man tænker sig altsaa en gradvis Indskrænkning af Antallet af Udsalgs- og Udsenkingssteder. Mu-

¹⁾ Jfr. ogsaa J. Warming: Haandbog i Danmarks Statistik pag. 577—78.

ligvis bør man søge i de større Byer at borteliminere den private Interesse i Alkoholomsætningen gennem Indførelsen af det navnlig i Sverige anvendte saakaldte Gøteborgssystem og at lukke visse Personer ude fra Alkohol køb gennem et lignende Princip som det ligeledes fra Sverige kendte saakaldte Brattske System samt endelig ogsaa tage under Overvejelse at søge det offentlige Alkoholindtægter udskilte fra den ordinære Finansstyrelse og henlagte til ganske bestemte Formaal osv.¹⁾ Stemningen i Befolkningen er utvivlsomt for en saadan Udvikling. De Oplysninger, der foreligger om Kommunalraadenes og Befolkningens Stilling til Beværterloven af $10/5$ 1912 viser dette. Af vore Købstæder er der saaledes kun ni, hvor der gives livsvarige Udskænkingsrettigheder. 69 har fastsat, at der ikke maa udskænkes Alkohol til Personer under 18 Aar, og paa lignende Maade har man udnyttet Lovens øvrige Bestemmelser. Samtlige Landdistrikter med Undtagelse af Frederiksborg Amt, delvist Thisted Amt og nogle faa Kommuner omkring København har vedtaget, at Bevillinger kun maa gives for fem Aar ad Gangen, og i de fleste Amter er det Regel, at Alkohol ikke maa udskænkes til Personer under 18 Aar.²⁾ I samme Retning peger Udfaldet af Kommuneafstemningerne. Disse blev, som vi har set, ganske vist ikke optagne i Loven af 1912, men de fortsættes stadigt, saaledes at Sogneraadene enten ligefrem gør deres Stilling af-

¹⁾ Et meget interessant og righoldigt Materiale til Grundlag for saadanne Overvejelser findes i en Række (I—VI) Betænkninger afgivne i 1913 og 1914 af den endnu arbejdende svenske »nykterhetskommitté».

²⁾ Jfr. Afholdsdagbladet for 23. Juli 1913.

hængig af eller dog lader deres Erklæringer bestemme ved Udfaldet af en Kommuneafstemning ved Udøvelsen af den Myndighed, der ved Loven af 1912 er lagt i deres Haand. Siden 1907 er der ialt afholdt 225 saadanne. I 193 Kommuner har der været Flertal mod Tildelingen af Ret til Udskænkning af Alkohol. Ialt er der ved disse Afstemninger afgivet 52110 Stemmer imod og kun 15754 Stemmer for Alkoholbevillinger¹⁾. Denne Udvikling tænkes nu fortsat, navnlig saaledes at der ved Beværterlovens Revision i 1916—17 gives alle Kommuner saa vel i By som paa Land fuld Selvbestemmelsesret med Hensyn til Spørgsmaalet om Alkoholhandel og Alkoholudskænkning. Saaledes fortrænges denne Næring fra Kommune efter Kommune. Overfor Alkoholproduktionen træffes regulerende Bestemmelser, Gøteborgsystemet anvendes muligvis i visse Tilfælde som Overgangsled. Alle Kommune- og Statsindtægter, hidrørende fra Alkoholnæringen, indbetales i et Fond, der dels anvendes til Ekspropriation af Udskækningsrettigheder etc. og dels til Dækning af de Statsudgifter, som maa antages helt eller delvist at ville bortfalde ved Alkoholforbudets Gennemførelse, og som Slutsten paa denne Udvikling kommer Alkoholforbudet.

Ved denne Udvikling vil Vanskelighederne overvindes én for én. En samlet Drøftelse af de i Forbindelse med Alkoholforbudets øjeblikkelige Gennemførelse foreliggende Vanskeligheder har derfor nærmest kun principiell, akademisk Interesse. Imidlertid skal vi dog i al Korthed forsøge en saadan, fordi det

¹⁾ Jfr. Afholdsdagbladet for 7. Marts 1914.

er almindeligt i Diskussionen om dette Spørgsmaal at fremstille snart en og snart en anden Vanskelighed som en uovervindelig Hindring for Forbudets Gennemførelse. I saa Henseende¹⁾ kan vi vist for Overskuelighedens Skyld samle vore Overvejelser om følgende 3 Hovedspørgsmaal:

- 1) er Alkoholforbudet berettiget?
- 2) er det gennemførligt?
- 3) er det i bekræftende Fald nødvendigt?

1. Er Alkoholforbudet berettiget? Mange er tilbøjelige til at besvare dette Spørgsmaal benægtende, navnlig fordi et saadant Forbud formentlig skulde stride mod »den personlige Frihed«. — Imidlertid er vi jo i Nutiden komne langt bort fra Teorien om Statens »Natvægtertjeneste«, fra Læren om, at Statens eneste Opgave er den at yde Retsbeskyttelse. Vi anerkender alle, at Staten har Pligt til at arbejde for sociale og kulturelle Formaal. Men ligesom al Samfundsdannelse er betinget af, at den enkelte bøjer sig for Samfundsinteressen, selv om denne i dette enkelte Tilfælde ikke just stemmer med hans eller hendes formentlige Interesse, saaledes fører Anerkendelsen af Statens videregaaende Opgaver nødvendigt med sig en yderligere Begrænsning af Individets Frihed. Den personlige Frihed er derfor ikke noget absolut Begreb, men dens Omfang begrænses af og bestemmes ved, hvad »Almenvellet« til ethvert givet Tidspunkt efter den i Samfundet herskende Opfattelse kræver. Den

¹⁾ Jfr. til det følgende mit Foredrag: Landsforbud mod Alkohol, udgivet af Fællesrepræsentationen for københavnske Afholdsselskaber, København 1914.

personlige Friheds Raaderum maa derfor bestemmes ved en Afvejelse af Samfundets og Individets Interesser. Og efter det tidligere givne Rids af Alkoholspørgsmaalets samfundsmæssige Betydning, der her blot yderligere skal suppleres med den Oplysning, at den danske Befolknings direkte Udgifter til Alkohol andrager 62 à 70 Mill. Kr. aarlig¹⁾, turde alle være enige om, at Samfundets Interesse i Alkoholismens Udryddelse er overordentlig stor, ja, at der næppe kan paavises nogen enkelt Aarsag til social Nød og Elendighed, der har saa vidtforgrenede, saa medynkvækkende sociale Ulykkesfølger som Alkoholismen. Paa den anden Side turde det ogsaa være erkendt af alle, at det sunde Individ i hvert Fald meget vel kan undvære Alkoholnydelsen; ca. 200000 Mænd og Kvinder har jo allerede givet fuldstændig Afkald paa Alkohol som Nydelsesmiddel. Jeg ser derfor ikke, at den omtalte Afvejelse af Samfundshensynet og Hensynet til Enkeltindividet kan give noget andet Resultat end det, at et Alkoholforbud er fuldt berettiget. Ikke heller vil man med nogen Ret kunne hævde, at der herigennem indføres et nyt Princip i vor Lovgivning. Fra Giftlovgivningen, Sundhedslovgivningen og fra mange andre Omraader af vor Lovgivning kendes det samme Princip.

2. Er Alkoholforbudet gennemførligt? De Problemer en ganske kort Undersøgelse af dette Spørgsmaal særligt maa berøre, er formentlig navnlig følgende:

- a) Hensynet til Udlandet.
- b) Hensynet til det offentliges Indtægter (Kompensationsspørgsmaalet).

¹⁾ Warming: Haandbog pag. 572 og de der citerede Forfattere.

- c) Alkoholforbudets Forhold til vort Næringsliv og til Medborgernes lovlige Rettigheder.
- d) Smughandel og Hjemmeproduktion.
- a) Hensynet til Udlandet.

I den meget kommenterede Artikel, hvori Folketingsmand J. C. Christensen sidste Sommer erklærede sig for principiel Tilhænger af Alkoholforbudet, fremhævede han Vanskelighederne overfor Udlandet i følgende Linier: »... Vi tænker herved paa Vanskelighederne med de Lande, der avler og udfører Vin. Den umiddelbare Tankegang siger maaske: »Skidt, hvad vil de gøre os«. Den erfarne og tænksomme Mand ved, at vi har Produkter, som vi skal sælge for at bestaa. Hvis vore Produkter rammes af Hindringer og Forbud i andre Lande, da gaar vi i Armod. Og hvis de rige Lande ikke vil laane os Penge, naar vi mangler dem, da hindres vort Lands Udviklingsmuligheder, saa at vi ikke kan følge med i Produktionens store Kapløb ...«.

Før vi gaar nærmere ind paa disse Betragtninger vil jeg minde om mine tidligere Bemærkninger om, at jeg tænker mig Alkoholforbudet som Afslutningen paa en Udvikling. Jeg tænker mig en Udvikling, der bygger videre paa Beværterloven af 10. Maj 1912 og forsaavidt kan føre sine Spirer helt tilbage til Landkommunallovens § 31 eller dog i hvert Fald til Tillægget til Næringsloven af 1873. Ved en fuldstændig Gennemførelse af den kommunale Selvbestemmelsesret og ved de andre tidligere antydede Overgangs- og Reguleringsbestemmelser forberedes Alkoholforbudet. Der ved vil de her nævnte Vanskeligheder for en stor Del bortfalde. Thi mod saadanne Bestemmelser vil ingen fremmed Stat være berettiget til at intervenere. Men

selv bortset fra denne Udvikling, altsaa selv om vi i Dag vilde gennemføre Forbudet, vil de af Hr. J. C. Christensen fremhævede Vanskeligheder paa ingen Maade være uovervindelige.

Det skal vi nærmere paavise:

a) Faren for et Gengældelsesforbud mod vore Produkter. For at danne os et Skøn herover kan vi næppe gaa nogen anden Vej end at undersøge vor Vareomsætning med de Lande, hvis Interesser berøres af Alkoholforbudet. Det viser sig da, at de eneste Lande, for hvem dette Spørgsmaal spiller nogen nævneværdig Rolle i Forhold til deres samlede Omsætning med Danmark, er Frankrig, Spanien og Portugal.

Værdien af Omsætningen i 1912 mellem Danmark og disse Lande (Omladningstransit m. m. ikke medregnet) stillede sig paa følgende Maade (se Statistisk Aarbog 1913, Side 74—75):

Indførsel fra Frankrig 19,406000 Kr., hvoraf 2,226000 Kr. faldt paa Drikkevarer.

Udførsel fra Danmark til Frankrig: Indenlandske Varer for 3,320000 Kr. og fremmede Varer for 72000 Kr., ialt 3,392000 Kr.

Indførsel fra Spanien og Portugal: 3,982000 Kr., hvoraf 1,396000 Kr. faldt paa Drikkevarer.

Udførsel fra Danmark til Spanien og Portugal: Indenlandske Varer for 1,002000 Kr. og fremmede Varer for 1,116000 Kr., ialt 2,118000 Kr.

Naar vi nu tillige véd, at vor samlede Indførsel i 1912 var 817,512000 Kr. og vor samlede Udførsel samme Aar 682,082000 Kr., vil man dog vist indrømme, at vi kan klare os ganske godt,

selv om de tre nævnte Lande spærrede fuldstændig for danske Varer, hvilket for Resten næppe er tænkeligt.

Italien, som man muligt kunde tænke paa i denne Forbindelse, indførte i 1912 her til Landet kun for 43000 Kr. Drikkevarer.

Og for vore Hovedforbindelser England og Tyskland stillede Sagen sig saaledes:

Indførsel fra England: 135,887000 Kr., hvoraf kun 559000 Kr. faldt paa Drikkevarer.

Udførsel fra Danmark til England: Indenlandske Varer for 359,469000 Kr. og fremmede Varer 13,635000 Kr., ialt 373,104000 Kr.

Indførsel fra Tyskland: 314,246000 Kr., hvoraf kun 489000 Kr. hidrørte fra Drikkevarer.

Udførsel fra Danmark til Tyskland: Indenlandske Varer 159,472000 Kr. og fremmede Varer 22,174000 Kr., ialt 181,646000 Kr.

Det vil heraf ses, at Alkopolomsætningen for disse vore to Hovedforbindelser spiller en saa forholdsvis ringe Rolle, at vi sikkert ikke har nogen Gengældelse at frygte; ganske bortset fra at disse to Lande vel næppe i det hele vilde intervenere til Fordel for de økonomiske Interesser, hvorom der her er Tale. Og for alle de nævnte Lande turde det gælde, at deres Alkoholomsætning med Danmark spiller en minimal Rolle i Forhold til deres samlede Omsætning. Vi staar i saa Henseende meget bedre end f. Eks. Norge, af hvis samlede Udførsel ca. 13 % skal falde paa Frankrig, Spanien, Portugal og Italien¹⁾.

¹⁾ Jfr. norsk statsøkonomisk Tidsskrift 1909 pag. 224.

β) Udelukkelsen fra det transke Laanemarked er den anden Vanskelighed, J. C. Christensen nævner, og det er jo noget, hvortil der meget ofte henvises. Er da denne Vanskelighed uovervindelig? Det kan vist næppe antages. For det første skal jeg henvide til, at vort sidste Statslaan slet ikke blev optaget i Frankrig, men i England og forskellige Fastlandsstater (se Henvisningerne i Oversigt over Rigsdagens Virksomhed, Folketingstidende 1911—12, Sp. 9569 ff). Dengang kunde det altsaa formentlig slet ikke betale sig for os at optage Laanet i Frankrig. Men selv bortset derfra, tror jeg at kunne henvide til følgende Betragtninger, som Docent Warming i anden Sammenhæng har gjort gældende i Blaa Kors Aarvog 1911, Side 54: »Det vilde ganske vist være meget generende, om vi med ét skulde undvære den udenlandske Kapital, som vi har vænnet os til; men en Bremse paa Gældens Stigning vilde ligefrem være ønskelig, og desuden gives der andre Markeder. Lad os antage, at vi aarligt ønsker at laane 30 Mill. Kr. i Frankrig, og at Renten vilde blive $\frac{1}{4}\%$ højere, hvis vi skulde laane i England eller Tyskland (hvor vi i Forvejen laaner en Del). Det vilde for det første Aars Laan blive 75000 Kr.! Lad os dernæst tænke os, at Frankrigs Fortørnelse varede i fire Aar; det er meget højt regnet, thi hvorfor skulde Franskmændene sige Nej til en god Forretning, naar vi forlængst har ordnet vore Skatter som vi vil — — —«.

Det synes saaledes at gaa med Bøhmanden fra Udlandet som med mange andre Bøhmænd. De er slet ikke saa farlige, naar man giver sig Ro og Tid til at se paa dem.

b) Hensynet til det offentliges Indtægter.

Men ved I da ikke, siger man triumferende, at Staten efter de to Love om Beskatning af Spiritus og Øl af 8. Juni 1912 antagelig vil faa en aarlig Indtægt af ca. 17 Millioner Kr.? Hvor skal Staten kunne undvære dem? Forbudets Gennemførelse vil jo nemlig ikke straks, men først efterhaanden bevirke Nedgang i Statens Udgifter til Fængsler, Fattiggaarde o. s. v. o. s. v.

Hvis denne Vanskelighed var uovervindelig, maatte man give den Mand Ret, der engang med Henblik paa dette Forhold udbrød: »Folkets Ruin er en Livsbetingelse for Staten«. Det siger imidlertid sig selv, at saaledes kan det ikke være. For det første vil jeg da atter her gøre opmærksom paa, at den gradvise Gennemførelse af Forbudet, jeg tænker mig, vil medføre, at der ikke paa én Gang, men lidt efter lidt skaffes Erstatning, hvilket allerede gør Sagen meget lettere.

Som en praktisk Foranstaltning, der rigtigt gennemført kan blive af stor Betydning, skal jeg dernæst nævne Dannelsen af et særligt Forbudsfond til Brug i Overgangsaaarene og dannet efter lignende Principper som dem, man alt er inde paa f. Eks. i Sverige og Norge. Jeg tænker mig det dannet derved, at nogle Procent af Statens Alkoholindtægter aarligt henlægges til et saadant Fond, og jeg vilde for mit personlige Vedkommende gerne se vor selv efter Forhøjelsen af 1912 i Sammenligning med andre Landes lave Brændevinsafgift forhøjet, naar hele det ved Forhøjelsen indvundne Beløb blev henlagt til et saadant Fond. Alene ved en saadan eller en lignende Foranstaltning tror jeg,

man kan faa Bugt med den her omtalte Vanskelighed, men i det hele taget har man vist Lov til i Lighed med hvad Gladstone engang skal have gjort, at svare paa saadanne Indvendinger: »Mine Herrer, med en Befolkning, der ikke nyder Alkohol, skal vi nok vide at klare Finanserne«.

c) Forbudets Forhold til Næringslivet og Medborgeres lovlige Rettigheder.

Industritællingen af 1906 (Statistisk Aarvog 1913, S. 54 ff.) viser, at der den 12. Juni nævnte Aar i Brændevinsbrænderier og Gærfabrikker var beskæftiget ialt 894 Personer og i Maltgørerier, Ølbryggerier og Ølaftapningsanstalter ialt 5841 Personer.

Ved Udgangen af 1912 havde vi 338 Bryggerier. Af disse producerede 2 udelukkende skattepligtigt, 34 skattepligtigt og skattefrit og 302 udelukkende skattefrit Øl (Statistiske Meddelelser, 4. Række, 41. Bind, 3. Hefte, Side 10).

Det er derfor meget højt regnet, naar man gaar ud fra, at de ovennævnte 6735 Personer er beskæftigede i Alkoholproduktionens Tjeneste, idet en Del af dem er beskæftigede med Produktion etc. af skattefrit Øl.

Det samlede Antal Personer, der efter den nævnte Industritælling var beskæftigede med Haandværks- og Industrivirksomhed, var 317086.

Deraf vil man se, at Alkoholproduktionen højest regnet beskæftiger ca. 2 Procent af dem, der er beskæftiget ved Haandværks- og Industrivirksomhed.

Det er saaledes i Virkeligheden en meget ringe Brøkdæl af Landets samlede producerende Befolkning, der har sit Erhverv fra denne Produktion.

Naar man nu samtidig husker paa, at Forbudet skal gennemføres gradvist, Skridt for Skridt, er der saa nogen der tror, at der her skulde ligge en uovervindelig Hindring, selv om man tager i Betragtning, at der er andre Erhverv, hvis Eksistens staar i Forbindelse med og er helt eller delvist afhængige af Alkoholproduktionen?

Udviklingen vil sikkert af sig selv, inden Forbudet gennemføres, have medført en Omlægning saavel af disse industrielle Bedrifter som af det Næringsliv, der staar i Forbindelse dermed.

I Bryggeriindustrien spiller jo allerede nu Produktionen af skattefrit Øl en betydelig Rolle. Ifølge »Statistiske Efterretninger« 6. Aarg. Nr. 3 pag. 21 produceredes der her i Landet i 1913 1,495000 hl skattefrit Øl og 970600 hl skattepligtigt. Industrien vil sikkert udvikle sig videre i Retning af det alkoholsvage Øl, og i Brænderierne vil der være Brug for en Del Arbejdere til Produktion af Sprit til teknisk og lignende Brug. Ifølge det nys citerede Sted i Statistiske Efterretninger anvendtes af de her i Landet i 1913 producerede 13,10 Mill. Liter Spiritus à 100 % Alkoholstyrke de 2,08 Mill. Liter til industrielt, teknisk og kemisk Brug, og dette tekniske Forbrug kan sikkert udvides betydeligt, saaledes som det navnlig er sket i Tyskland, hvor 40 % af Produktionen anvendes paa denne Maade ¹⁾.

¹⁾ Jfr. J. Warming: Blaa Kors Aarvog 1911 pag. 53. — Det for Tyskland opgivne Tal blev fra forskellige Sider bestridt under Diskussionen. Ifølge »Brændevinsstatistik for det tyske Rige«, meddelt af A/S Spiritus-Zentrale, Berlin W 9, Schelling-Strasse 1415 udgjorde imidlertid den tyske Brændevinsproduktion i 19^{12/13} 3,748927 hl, af hvilke 1,868465 hl blev beskattede til Forbrug som Drik, medens 1,319500 + 342946 hl, altsaa omtrent et lige saa stort Kvantum synes anvendt til teknisk o. lign. Brug.

Jeg tror, det er en dansk Nationaløkonom, der har sagt, at Alkoholforbudets Gennemførelse vil virke paa Produktionen, som naar en Sten kastes i rindende Vand. I Øjeblikket opstaar der et Par Strømhvirvler, men snart rinder Strømmen videre, rolig og uforstyrret som før. Vi ser jo ogsaa paa mange andre Omraader af det økonomiske Liv Industrier forsvinde, som Samfundsudviklingen berøvede Livskraften.

Men saa er der alle de ved Beværtning, Gæstgiveri og Handel med stærke Drikke beskæftigede. De har deres Adkomster, deres lovlige Bevillinger. Hvad skal vi da gøre med dem? Vi skal gaa videre i det Spor, vi med Beværterloven af 10. Maj 1912 er inde paa, d. v. s. de skal foreløbigt altid gives paa Tid, aldrig paa Livstid. Allerede nu gives, som tidligere bemærket, ifølge Kommunalraadenes Beslutning, alle Udskænkningsrettigheder paa Tid, undtagen i 9 Byer og et Par Amter (Frederiksborg og delvis Thisted og Københavns Amter). Ved Lovens Revision bør denne Ordning lovfæstes for hele Landet, baade med Hensyn til Handels- og Udskænkningsrettigheder. Derved vil Erstatningsspørgsmaalet for en stor Del løses af sig selv, eller rettere der vil slet ikke kunne blive Tale om Erstatning.

Med Hensyn til de Spørgsmaal, der ikke kan løses ad denne Vej, vil jeg for det første gøre opmærksom paa, at der jo ikke er Tale om at berøve de paagældende hele deres Ret, men kun den Del af den, der har Hensyn til Alkoholudskænking etc. Forsaavidt der herefter kan være Tale om juridisk berettigede Krav, maa de fyldestgøres, og jeg for mit personlige

Vedkommende gaar ogsaa gerne med til eventuelt i visse Tilfælde at yde en Billighedserstatning, saafremt det viser sig muligt at skaffe de hertil fornødne Midler.

Lægges Sagen fornuftigt til Rette, og følges den her antydede Linje, er Vanskelighederne sikkert paa ingen Maade uovervindelige.

d) Smughandel og Hjemmeproduktion.

Men tager I saaledes Alkoholen bort fra Folk, saa vil de skaffe sig Alkohol i Smug eller gribe til andre og farligere Beruselsesmidler; Forbudsloven kan ikke overholdes, mener man.

Men for det første vil Folkets Flertal, i Kraft af hvis Villie Forbudsloven skal blive til, ogsaa staa Vagt om Loven og sørge for, at den ikke bliver et dødt Bogstav.

Dernæst er det vel sandt nok, at Forbudsloven sandsynligvis vil blive overtraadt. De Beretninger om Smughandel, der undertiden høres fra Lande med Forbudslovgivning, kan dog sjældent staa for nærmere Undersøgelse¹⁾. Og hvis Frygt for enhver Overtrædelse skulde hindre en Lovs Gennemførelse, vil De saa ikke nævne mig en Lov, der kan gennemføres?

Den almindelig holdte Henvisning til Faren for andre og farligere Beruselsesmidler turde fremdeles være af ringe Vægt. Med ganske samme Vægt kunde man — saaledes som man jo ogsaa i sin Tid har gjort det — møde den moderne Hygiejnes Bekæmpelse af Aarsagerne til en bestemt Sygdom med den Indvending, at det nyttede saamænd ikke, for fik man Bugt med

¹⁾ Jfr. i saa Henseende for Amerikas Vedkommende i det hele: »Rusdrycksförbud, Studier av amerikansk nykterhetsrörelse och rusdryckslagstiftning» af G. H. von Koch, Stockholm 1910.

denne Sygdom, kom der en anden i Stedet, saa Dødeligheden etc. vilde blive den samme.

Og endelig, hvem vil overtræde Forbudsloven? Den lille Skare, som ikke paa nogen Maade vil eller kan undvære Alkohol. Der vil blive Kamp i Overgangstiden, men efterhaanden vil der komme en ny Slægt, som vil anse Alkoholforbudet for en Selvfølge. —

Men Gærsvampe findes overalt, siger man videre. Alkohol kan produceres i Hjemmene, altsaa er Landsforbudet en Umulighed. — Mon der nu egentlig er nogen, der tror paa det Argument?

Brændevinsbrænding i Hjemmene maa forbydes, saaledes som det forresten paa Landet har været i over to Hundrede Aar, al Omsætning af alkoholiske Drikke bliver jo ligeledes forbudt, og naar saa hele Alkoholreklamen paa Grund af Forbudsloven forsvinder, og man endelig erindrer, at det væsentlig vil blive Kvinderne, der kommer til at forestaa Hjemmenes eventuelle Alkoholproduktion, da frygter i hvert Fald ikke jeg dette Skræmmebillede. Under alle Omstændigheder vil den ad denne Vej skabte Alkoholisme spille en ganske forsvindende Rolle.

3. Men er da Alkoholforbudet nødvendigt?

Nuvel, siger man da. Vi anerkender altsaa, at Alkoholforbudet maa anses for berettiget og antages gennemførligt, men vi hævder da, at det er ganske unødvendigt. »Statistiske Efterretninger«, 6. Aarg. Nr. 3, oplyser (Side 21) følgende om Spiritusforbruget her i Landet: »Det Kvantum Spiritus, der, bortset fra

Lagre ved Aarets Begyndelse, har været til Raadighed for det ikke-tekniske Forbrug i Danmark i 1913, 1912, 1911 og 1910, har udgjort henholdsvis 11,47, 12,97, 14,13 og 13,88 Mill. Liter, det er pr. Indbygger 4,05, 4,63, 5,10 og 5,07 Liter. Der har altsaa i 1913 været en Nedgang paa 0,58 l pr. Indbygger eller 13 $\frac{0}{0}$. Den virkelige Nedgang kan dog kun sættes til 10 $\frac{0}{0}$, idet Fabrikernes Oplag i Aarenes Løb er formindsket med en hertil svarende Mængde. — Spiritusforbruget pr. Indb. er gennem en lang Aarrække blevet formindsket, omend med enkelte Afbrydelser; fra 1901—05 til 1906—10 er Formindskelsen gennemsnitlig 0,19 l aarlig. I de to sidste Aar er der altsaa kommen en langt større Nedgang end før, hvilket muligvis skyldes dels Afgiftsforøgelsen ved Lov af 15. Juni 1912, hvor Spiritusafgiften forhøjedes (fra 19 til 60 Øre pr. l à 100 $\frac{0}{0}$), dels Beværterloven af 10. Maj 1912, som dog først traadte i Kraft 1. Januar 1913 og derfor kun har haft Betydning for det sidste Aar¹⁾.

Af skattepligtigt Øl produceredes i 1913 970600 hl mod 991600 hl i 1912. Forbruget var i de to Aar henholdsvis 876900 hl og 882700 hl eller 30,99 og 31,52 l pr. Indbygger, medens det i en Række foregaaende Aar som oftest har svinget omkring 36 à 37 l. I de to sidste Aar har Forbruget været omtrent lige stort, medens der i Sammenligning med de foregaaende Aar er en betydelig Nedgang. Som sandsynlige Aarsager

¹⁾ Det maa dog herved erindres, at Kroafstemningerne, som tidligere omtalt, faktisk har været i Brug siden 1907, og de af denne Bevægelse følgende Nedlæggelser af Kroer har rimeligvis øvet Indflydelse før Beværterloven.

hertil kan nævnes dels to Prisforhøjelser i 1912 (hver paa 1 Øre pr. Halvflaske) pr. 1. Januar og 1. Juli, og hvoraf den sidste skyldtes Skatteforhøjelsen, dels Beværterloven.

Produktionen af skattefrit Øl udgjorde i 1913 1,495000 hl. Forbruget var 1,482400 hl i 1913 og 1,444200 hl i 1912 eller henholdsvis 52,38 og 51,58 l pr. Indb.; der var altsaa en lille Opgang i Forbruget af det skattefrie Øl i Modsætning til det skattepligtige.

Den i 1913 til Forbrug indførte Mængde Vin udgjorde 41832 hl eller 1,48 l pr. Indb. mod 1,37 l i 1912, 1,50 l 1906—10 og 1,54 l i 1901—05, altsaa nogen Opgang i det sidste Aar; ellers er Vinforbruget nærmest stagnerende.

Forbruget pr. Indbygger af de ovenanførte Drikkevarer viser altsaa i 1913 Nedgang for Spiritus og skattepligtigt Øl, Opgang for skattefrit Øl og for Vin. En samlet Beregning af, hvor megen ren Alkohol der indeholdes i det personlige Forbrug, giver følgende Resultat i Liter à 100 % ren Alkohol: 5,95 l pr. Indb. i 1913, 6,53 l i 1912, 7,23 l i 1911, 7,14 l i 1910, 7,35 l i 1906—10 og 8,23 l i 1901—05. Det samlede Spiritusforbrug har i en Aarrække som Helhed været nedadgaaende, men i de to sidste Aar har Nedgangen altsaa været usædvanlig stærk.

Forsaavidt vi vil Nedgang i Alkoholforbruget, og det ønsker vi jo alle, lærer vi altsaa netop af denne Statistik bl. a., at vi skal blive i det ved Beværterloven fulgte Spor, og det er kun det, jeg vil. Kun vil jeg videre ad samme Vej. Nu synes vi da endelig at være komne ind paa Baner, der kan føre til en virkelig Nedgang i vort Folks store, altfor store Alkoholforbrug.

Og disse Baner fører gennem »Tørlægning« af Kommune efter Kommune og gennem andre Reguleringsbestemmelser til det fuldstændige Forbud. Og kun det fuldstændige Forbud giver en betryggende Løsning, navnlig fordi det alene kan knuse og ganske tilintetgøre de økonomiske Interesser i Alkoholomsætningen. Saalænge disse økonomiske Interesser faar Lov til at sende deres Lysreklamer ud over vore Byer, faar Lov til at lægge Beslag paa vore Blades Annoncespalter og lokke med deres Agenturer — Udsækkningsstederne og Udsalgsstederne i vore Gader, saalænge vil Drikkeskikken florere, og saalænge vil Alkoholspørgsmaalet ikke være løst. — Den svenske Professor Thyrén har engang træffende sagt: en enda krog gäckar en hel armé pedagoger (Alkoholen inför rätta s. 21).

Men ved et fuldstændigt Forbud mod al Tilvirkning af, Handel med og Omsætning af alkoholiske Drikke kan vi faa Bugt med disse økonomiske Interesser og det hele Reklamesystem.

I hvert Fald vil den her skitserede Løsning være Udtryk for en rationel Løsning af Alkoholspørgsmaalet. Og overvejende Grunde synes at tale for denne. Under alle Omstændigheder finder jeg den hverken uberettiget eller uigennemførlig. Og den, der mener, at den er unødvendig, har i hvert Fald Pligt til at angive en anden rationel Løsning af dette for det hele Samfunds Vel saa betydningsfulde Spørgsmaal.

Ja, saaledes ligger efter mit Synspunkt Landet i Forbudsspørgsmaalet. Men, som jeg begyndte med at sige, har jeg kun kunnet angive Hovedlinjerne. Den,

der vil kortlægge og kolonisere dette Land, vil have mangel Dyst at bestaa med vilde Stammer. Men den, der først engang for Alvor har set, hvad dette Spørgsmaals Løsning betyder for Tusinders Velfærd, for hele den materielle og kulturelle Udvikling i vort Samfund, vil uden Betænkning vove Kampen.

Foredraget efterfulgtes af en Diskussion, hvoraf vi anfører nedenstaaende Udtalelser.

Formanden, Nationalbankdirektør Rubin takkede Indlederen for det interessante og oplysende Foredrag. Spørgsmaalet var jo iøvrigt vanskeligt at diskutere, fordi der ikke er nogen Kontinuitet mellem Tilstanden nu og den Tilstand, der vilde komme under et eventuelt Forbud mod Indførsel, Produktion og Handel med spirituøse Drikke. Overgangen til Forbud vilde være et kvalitativt Spring, og man kan meget vel ønske den nuværende Udvikling paa Beværtningslovgivningens Omraade fortsat uden at ønske at naa til Forbudet. Taleren vilde indrømme, at de Hindringer, Forholdet til Udlandet frembyder, ikke vil være afgørende. Større Vanskeligheder vilde den finansielle Side af Sagen frembyde, Tilvejebringelsen af Kompensation for Statens Indtægtstab ved et eventuelt Spiritusforbud, men ogsaa dette kunde man vel komme over, — selvfølgelig forudsat, at Sagen krævede en saa radikal Foranstaltning som den, Indlederen slog til Lyd for. Noget Bevis for Nødvendigheden heraf havde Indlederen imidlertid ikke ført.

Cand. polit. Helge Smith kunde samstemme med Nationalbankdirektør Rubin i, at Indlederen ikke havde godtgjort, at Kravet om Spiritusforbud havde Berettigelse. Det var ikke rigtigt her at tale om en Socialreform i den sædvanlige Betydning af dette Udtryk. Socialreformens Formaal er at forbedre og sikre Arbejderklassens Kaar, medens Spiritusspørgsmaalet i

første Række er et hygiejnisk Problem. Det var derfor et Overgreb overfor Socialreformen at ville indføre Spiritusforbudet som et Led i denne.

Kontorchef J. Warming kunde ikke give Nationalbankdirektør Rubin Ret i, at der ikke er Kontinuitet mellem den nuværende Tilstand og Forbudstilstanden. Efter at vi har faaet Beværterloven af 1912, som muliggør lokalt Forbud, er der netop Kontinuitet, idet man ved at udvide de lokale Forbudsdistrikter efterhaanden kan nærme sig til Landsforbud. Dog skulde det indrømmes, at det lokale Forbud ikke er absolut, idet der kan indføres Spiritus til Forbudssognene. Overgangen til Landsforbud mod Spiritus vilde naturligvis medføre adskillige Ulemper og bl. a. sætte de Arbejdere, der er sysselsatte i Spiritusindustrien, ud af deres nuværende Beskæftigelse, men de 70 Mill. Kr., som vilde spares, vilde blive anvendte paa anden Maade, saa at de ved Forbudet arbejdsløse fik Beskæftigelse: — Taleren troede ikke, at man behøvede at nære finansielle Bekymringer i Anledning af Forbudstanken; overfor Statskassens Indtægt af ca. 18 Mill. Kr. staar der store offentlige Udgifter, foranledigede ved Alkoholnydelse (til Fattige, Sindssyge osv.). Statskassen vilde vel snarere blive noget gunstigere stillet, hvis Forbudet gennemførtes, idet der ogsaa er store indirekte Udgifter til Alkoholister; det maatte i det hele taget erindres, at stigende Ædruelighed følges af stigende Skattedygtighed. — Med Hensyn til Spørgsmaalet om Behandlingen af de Virksomheder, der standses ved Indførelsen af Forbud, mente Taleren, at det vilde være bedst og mest praktisk at give Erstatning. — Der var udtalt Tvivl om Nødvendigheden af Landsforbud. I saa Henseende skulde Taleren minde om en Udtalelse af Scharffenberg i Norge: »Vi har i 30 Aar marcheret paa Stedet«. Denne Udtalelse viste, at der selv paa det lave norske Niveau er et Alkoholspørgsmaal. — Med Hensyn til det vigtige Spørgsmaal, om et Alkoholforbud vilde kunne gennemføres effektivt, skulde Taleren henvise til Amerika. Det var vel sandt, at Gennemførelsen dér er vanskelig, vanskeligere end Gennemførelsen af andre Lovforanstaltninger; men ikke desto mindre gik Amerikanerne stadig videre paa denne Bane. Af mange Grunde vilde det gaa lettere i Dan-

mark end i Amerika: vi har en bedre Embedsstand, bedre Politi; vor Landegrænse er lettere at bevogte end de amerikanske Forbudsstaters Grænser osv. — Sluttelig udtalte Kontorchef Warming, at han ansaa det for rettest, at man ikke skred til Gennemførelse af Landsforbud mod Spiritus, før Kravet blev baaret frem af en kraftig Opinion — saadan noget som tre Fjerdedele af Befolkningen.

Professor Harald Westergaard var tilbøjelig til at tro, at Indlederen snarere overvurderede Vanskelighederne ved Forbudets Gennemførelse, end det modsatte. I hvert Fald forekom det Taleren, at de økonomiske og sociale Fordele ved Landsforbud vilde være saa store, at Vanskelighederne vilde forsvinde i Sammenligning dermed. Det vilde utvivlsomt være retfærdigt at ekspropriere de Virksomheder, Forbudet vilde ramme; Udgiften hertil var ikke skræmmende, det vilde endog kunne betale sig at pensionere de paagældende Personer. Forbudet vilde medføre en betydelig Kraftforøgelse for Folket, idet f. Eks. Middellevetiden for en 20aarig Mand vilde forøges med 4 Aar.

Indlederen replicerede til de forskellige Deltagere i Diskussionen, idet han bl. a. overfor Cand. Helge Smith udtalte, at Alkoholspørgsmaalet ikke er et hygiejnisk men netop et socialt Problem. Alkoholnydelse kunde ikke sammenlignes med Nydelsen af Kød, Tobak osv., fordi der ved Alkoholnydelsen er en Samfundsinteresse med i Spillet. Det var derfor berettiget at anvende de Veje og Midler, man plejer at bruge i Socialpolitikken. — Taleren maatte give Kontorchef Warming Ret i, at naar man tænkte sig Udviklingen følgende Vejen gennem lokalt Veto frem til Landsforbud, maatte der siges at være Kontinuitet tilstede mellem den nuværende Tilstand og Forbudstilstanden.

Formanden kunde ikke godkende denne Betragtning. Selv om lokalt Veto blev nok saa udbredt, vilde det absolute Forbud, der ogsaa greb ind i ethvert Hjems Færd inden Døre, betegne noget andet og mere end et Skridt videre paa samme Bane.

For en overvældende stor Del af Befolkningen var Alkoholforbruget en uskyldig Nydelse, og Taleren maatte derfor være en Modstander af et saa voldsomt Slag mod den individuelle Frihed, som Forholdsregler efter den strænge Forbudskatekisme betød. En saadan Lovgivning var i det hele først paa sin Plads, naar den satte Segl paa en gennem Opinion og Sæd og Skik tilvejebragt Tilstand, hvor enhver Alkoholnydelse be-
tragedes som Udskejelse og derfor burde hindres, resp. rammes som saadan.

Naar vi var saa vidt — og Muligheden for noget saadant engang i Fremtiden kunde jo naturligvis i og for sig ikke bestrides —, vilde Indførsel, Produktion og Forhandling samt Afgifterne af disse ogsaa indbringe saa lidt, at de fiskale Vanskeligheder vilde være af mindre Betydning. Men nu for Tiden vilde Vederlag til alle interesserede Parter og Erstatningsbeløb for Stats- og Kommuneindtægtstab løbe op til uhyre Summer. Det kunde ikke nytte at henvise til, at Beløbene nok senere vilde indvindes ved, hvad der sparedes i Udgifter til Hospitaler og Fængsler etc. Dermed vilde ingen Finansstyrelse nøjes, kunde det ikke heller. For at nævne blot en enkelt Ting: bortfaldt i Øjeblikket Statsindtægten af Vin, Øl og Brændevin, maatte Indkomstskatten forøges med 120%. Og det var kun ét Beløb blandt mange! At udrede alle disse kunde vel ske, men til den Art heroiske Foranstaltninger krævedes en heroisk Overbevisning hos den ganske overvejende Del af Folket om en Ret, endsige en Pligt til den Forbudslovgivning, der nødvendiggjorde dem.